

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שמות

(חלק לא שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע ראש השנה, כד אלול, ה'תשפ"ו-א' תשרי, ה'תשפ"ז (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שמות :

(ב) לשם מה מעתיק רש"י מהכתוב גם תיבת „על” – הרי לפי הנ”ל מבאר רק תיבת „החמור”?

ב. והנה בגמ'⁶ איתא שפסוק זה הוא אחד מהפסוקים ששינו ע"ב הזקנים כש- תרגמו את התורה עבור תלמי המלך וכתבו „וירכיבם על נושא בני אדם”, ופרש"י⁷ „דמשמע גמל שלא יאמר משה רבכם לא ה' לו סוס או גמל”, ובראב"ע כאן⁸ פירש הטעם לשינוי זה „בעבור שהוא דרך גרעון שתרכב אשת הנביא על חמור אחד היא ושני בני”.

ועפ"ז יש מקום לומר שכוונת רש"י היא גם ליישב השאלות הנ"ל, מדוע הרכיב משה את אשתו ושני בניו על חמור אחד?¹⁰ (ובפרט שכפי שמסתבר ב-

א. ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור וישב ארצה מצרים ויקח משה את מטה האלקים בידו. ופרש"י „על החמור” – „חמור המיוחד, הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק”, והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו שנאמר³ עני ורוכב על חמור”.

בפשטות כוונת רש"י הוא לבאר מ"ש „על החמור”, בה"א הידיעה⁴, שמזה מוכח שהכוונה ל„חמור המיוחד”, ומפרש רש"י את ייחודו של החמור – „הוא החמור שחבש אברהם כו”.

אבל יש להבין:

(א) בכדי לבאר ייחודו של חמור זה ה' מספיק לכאורה לומר „הוא החמור שחבש אברהם” ותו לא, שבגלל זה הרי הוא כבר „חמור מיוחד”, ומהו הצורך להוסיף שהחמור שחבש אברהם אבינו ה' לעקידת יצחק (שהרי לא מצינו בקרא שאברהם חבש חמור בזמן או לענין אחר), ומה גם להוסיף עוד ש„הוא (החמור) שעתיד מלך המשיח להגלות עליו”, דבר נפלא ונס גדול ביותר, שהחמור יהי חי וקיים אלפי שנים!⁵ ובפרט שכ"ז אינו נוגע להבנת הכתוב.

(יג) באילו של א"א „מוכן ה' לכך מששת ימי בראשית”.

(6) מגילה ט, א.

(7) ד"ה נושא. ובתוד"ה על „פן יאמר להם וכי לא ה' לו למשה רבכם סוס או גמל”. וראה הגהות הרש"ש שם.

(8) פרשתנו עה"פ.

(9) ראה גם מלאכת הקודש ובאר בשדה על פרש"י כאן. וכ"מ מחדא"ג מהרש"א מגילה שם. ש"ך עה"ת כאן.

(10) בראב"ע שם מביא „ויפת אמר כי הוא שם המין” (ועד"ז הוא בטור הארוך, אברבנאל ועוד כאן). וממשיך בראב"ע (דלא כיפת) „ואין לתמוה אם רכב גרשום בנו אחר” כי אולי קטן ה' וה' אליעזר בחיקה כי עוד לא נימול” (וראה גם חזקוני כאן).

(1) פרשתנו ד, כ.

(2) וירא כב, ג.

(3) זכרי' ט, ט.

(4) ראה מפרשי רש"י כאן – קצור מורחי. באר מים חיים (לאחי המהר"ל). דבק טוב. ועוד.

(5) בגו"א כאן בסופו (וכן בגבורות ה' פכ"ט)

„ואין הפירוש שהחמור ה' חי כ"כ”. אבל בפרש"י אינו נחית לתרץ ולבאר זה. ובפשטות משמע כפשוטו, שהוא אותו החמור. וראה רש"י וירא (כב,

(*) ולפי' העץ יוסף בתנחומא כאן (כג) זוהי הכוונה בתנחומא „כאדם שאומר יצאו הבהמין [יצאה הבהמה]”.

ג. גם צריך ביאור:

דרש זה שבפרש"י מקורו בפרקי דר' אליעזר¹³, אבל שם מקדים „הוא החמור בן האתון שנבראת בין השמשות“, ואילו רש"י משמיט פרט זה.

ואף שגם כשרש"י מביא מדרשי חז"ל אין דרכו להעתיקם בלשונם וכצורתם אלא מביא רק מה שנוגע לפשוטו של מקרא, כמשנ"ת כמה פעמים (ומה גם בנדו"ד שבפרד"א בא הדרש על הפסוק דאברהם, ואילו רש"י כאן מביא כדי להסביר הפסוק דפרשתנו) – מ"מ, כיון שתוכן הדרש הוא להסביר ייחודו של חמור זה, הו"ל לרש"י להביא הפרט שבו כבר נתייחד החמור והי' ידוע בו ש„הוא בן האתון שנבראת בין השמשות“

– הענין שהוא החמור ש„עתידי מלך המשיח להגלות עליו“, ה"ז באחרית הימים ואיך יתיישב זה בפשוטו של מקרא.

ועכצ"ל, שכוונת רש"י כאן היא לבאר לא (רק) את ייחודו של חמור זה בכלל (כבפרקי דר"א), אלא בעיקר את ייחודו של החמור בנוגע לעניינו – לענין הליכת משה ממדין למצרים כדי לגאול את ישראל, ולכן הביא גם את הפרט ש„הוא שעתידי מלך המשיח להגלות עליו“, כלומר שחמור זה נועד עבור גאולת ישראל – שהרי הליכת משה עם אשתו ובניו למצרים היתה כדי לגאול את בני ישראל מארץ מצרים¹⁴.

אבל לפ"ז אינו מובן לאידך: הענין

פשטות – יחד עם כל חפציהם) – ולא הרכיבם על (סוס או גמל, או) כמה חמורים? ולכן מפרש רש"י שלא הי' חמור רגיל אלא „חמור המיוחד“ ש„הוא החמור שחבש אברהם כו“, וכיון שכן, אין פלא איך שחמור פלאי כזה¹¹ בכוחו לשאת משא כבד שאינו רגיל ובטבע.

[ועפ"ז יש לומר, שענין זה מרמז רש"י במה שהעתיק מן הכתוב גם תיבת „על“, להדגיש, שבפירושו בא לבאר וליישב מה שהרכיב והעמיס כל כך „על החמור“].

אמנם הא גופא טעמא בעי: מדוע הוצרך משה לקחת חמור מיוחד ולהרכיב עליו את אשתו ואת שני בניו וכל חפציהם – ולא לקח די חמורים או סוס וגמל וכיו"ב¹²?

וברמב"ן כאן בתחלתו „כי לא הי' לו רק גרשום כאשר הזכיר הכתוב ואליעזר נתעברה ממנו בדרך או במצרים אם הלכה שם“. אבל בפרש"י (ד, כד) מפורש שאליעזר נולד לפני הליכתו למצרים. וראה גם פרש"י יתרו יח, ב.

(11) שכבר אז הי' לפחות קרוב לד' מאות שנה – מזמן אברהם, ומכ"ש ע"פ המשך ל' רש"י שחמור זה יהי' גם אצל משיח.

(12) בשלמא אם משה עצמו הי' רוכב על חמור זה, י"ל טעמו: היות שחמור זה נועד לדברים חשובים ונעלים, שאברהם אבינו חבשו לעקידת יצחק והוא החמור שעתידי המלך המשיח להגלות עליו, לכן מתאים שגם משה (גואל ראשון) ירכב עליו בשליחות של הקב"ה לגאול את ישראל ממצרים. אבל בפסוק נאמר רק „ויקח משה את אשתו ואת בניו (בלבד) וירכיבם על החמור“* – וא"כ מה טעם השתמש משה בחמור המיוחד, שאותו חבש אברהם לעקידת יצחק וכיו"ב וראה לקמן הערה 25.

(13) פל"א.

(14) ראה אברכנאל כאן (ועוד) בטעמו של משה לקחת גם אותם – כדי לחזק ללב ישראל כו'. ולהעיר מפרש"י יתרו שם.

(*) ראה פ"י הר"ח (הובא בבחי' כאן ד, כד) – שמבאר הכתוב כאן שמשוה שלח אותם לפניו וזהו פ"י וירכיבם על החמור. וכן הוא בשך עה"ת שם.

ד, "הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק", לכאורה אינו שייך לנדו"ד¹⁵.

ד. וי"ל הביאור בזה:

בפירושו כאן בא רש"י לבאר היתור שבפסוק, שלכאורה אינו מובן¹⁶ למה לי לפרש ולפרט אופן הליכת משה ומשפחתו למצרים – "וירכיבם על החמור" – ולא כתב בקיצור "ויקח משה את אשתו ואת בניו וישב ארצה מצרים גו'" – ובביאורו של רש"י מתיישב הקשר דפרט זה לכללות פרשה זו, כדלקמן.

בהשקו"ט בין משה והקב"ה אודות שליחותו לגאול את ישראל, שהקב"ה צווהו "לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים"¹⁷ ומשה סירב לקבל את השליחות, הנה בסיום הז' ימים שבהם "הי' הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו"¹⁸ אמר משה "שלח נא ביד תשלח"¹⁹, ולפי פירוש רש"י יש במענה זה שני ענינים: א) "שלא הי' רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו שהי' גדול הימנו ונביא"¹⁸, ולכן אמר "שלח נא ביד תשלח" – "ביד מי שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן"²⁰, ב) "ביד אחר שתצוה לשלוח שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד"²⁰.

אמנם, בסופו של דבר קיבל משה על עצמו את השליחות להוציא את בני

ישראל, ופרש"י²¹ שזהו מפני "שחרה בו וקבל עליו", אבל לא נתפרש בכתוב במה ואיך נשללה טענת משה הנ"ל [ואף שבכתוב ממשיך²² "הלוא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו", כפרש"י "לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה", אינו גלאטיק כ"כ כי סירובו של משה לא הי' רק מצד קפידתו של אהרן, אלא שלא הי' רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו שהי' גדול ממנו].

ולכן י"ל, שכאשר הסכים משה לקיים שליחותו של הקב"ה, נרמזו המענה על טענותיו בזה שסיכב²³ הקב"ה²⁴ שהה"ליכה לקיום השליחות תהי' ע"י החמור "המיוחד" – ש,הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק והוא שעתידי מלך המשיח להגלות עליו, שבזה מבוארים שני הענינים²⁵:

(21) שם, יו"ד.

(22) שם, יד.

(23) להעיר גם מרמב"ן כאן (בסופו): צווהו הקב"ה... וישב למצרים עם בניו ואשתו. אבל לפרש"י קשה לומר כן, דא"כ לא הי' מקבל מאהרן לשלחם חזרה (ראה פרש"י יתרו יח, ב). משא"כ להרמב"ן חזרו אח"כ ומטעם אחר, ע"ש.

(24) וי"ל שלכן לא העתיק רש"י בהד"ה תיבת "וירכיבם" (אף שגם תיבה זו מיותרת, כנ"ל בתחילת הסעף), כי אז היינו מפרשים שרש"י בא לתרץ רק זה שמשם הרכיב את אשתו ובניו על החמור (כנ"ל ס"ב), ולא שזה הי' רמז ומענה לטענתו של משה.

(25) וי"ל שזהו הטעם שנאמר "וירכיבם על החמור" רק בנוגע לאשתו ובניו ולא שמשם עצמו רכב על החמור (ראה לעיל הערה 12), כי דוקא ברכיבה בלתי רגילה כזו, שהרכיב אשתו ובניו (וכן חפציהם) על חמור אחד, מדגיש שהי' כאן ענין מיוחד בשייכות להליכתו למצרים (משא"כ אם הי' נאמר שמשם בעצמו רכב על החמור היינו מפרשים שהוא מצד זה שחמור זה עתיד מלך המשיח להגלות עליו ושייך

(15) ודוחק גדול לומר שאין להחשיבו בתור חמור המיוחד ולקוראו "החמור" רק בגלל מה שיקרה לעתיד (הוא שעתידי מלך המשיח להגלות עליו).

(16) ראה באר בשדה על פרש"י כאן.

(17) ג, יו"ד.

(18) ל' רש"י ד, יו"ד.

(19) ד, יג.

(20) פרש"י שם.

והל"ל, "והוא שעתידי מלך המשיח לרכוב עליו" (ע"ד לשון הפדר"א¹³).

ב) בפדר"א שם, "שעתידי בן דוד לרכוב עליו", ואילו רש"י שינה וכתב, "מלך המשיח".

והביאור בזה:

נת"ל (ס"ג), שבפדר"א כוונתו למנות את כל מעלותיו של החמור שחבש אברהם אבינו לעקידת יצחק, ש"הוא החמור בן האתון שנבראת בין השמשות . . הוא החמור שרכב עליו משה בבואו למצרים . . הוא החמור שעתידי בן דוד לרכוב עליו", ולכן הסתפק בלשון הכתוב שנאמר בו, "עני ורכב על חמור", וכינהו בשם "בן דוד":

משא"כ כוונת רש"י כאן היא (כנ"ל) לבאר הקשר דחמור זה לדוד¹⁴, וכנ"ל שבחמור המיוחד הזה נרמזת התשובה על סירובו של משה – וזהו דיוק לשון רש"י בשני הפרטים (כנ"ל):

בענין הא' כתב רש"י, "הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק", כי בזה בא לבאר שקיום ציווי ה' צ"ל בלי חשבונות, כנ"ל, ודבר זה מודגש בעיקר בזה שאברהם אבינו בעצמו חבש חמור לעקידת יצחק (כנ"ל), שזה מורה על זריזותו ושמחתו לקיים ציווי השם (אהבה מקלקלת השורה¹⁵):

ובענין הב', שבו כוונתו להדגיש איך שהגאולה העתידה לבוא היא המשך לשליחות זו לגאול את בני ישראל ממצרים, לא מספיק לומר סתם, "שעתידי בן דוד לרכוב עליו", כי לשון זו אין בה משמעות מיוחדת בקשר לגאולת ישראל, שהרי אפשר שכן דוד ירכוב עליו בכלל (לא בתור מושיעם של ישראל). דאף שגם זה מורה שהוא חמור מיוחד, שכן דוד רגיל לרכוב על חמור זה דוקא, מ"מ אינו שייך לענין הגאולה דוקא;

ב"עקידת יצחק" (כשחבש אברהם את חמורו) נצטווה – "והעלהו שם לעור לה"¹⁶, ומ"מ לא הסס אברהם אבינו לרגע למלא את ציווי ה', ואדרבא, "נדרדו למ"צוה" ועד שחבש את חמורו, בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו¹⁷.

ומזה מובן בכ"ש וק"ו בנדר"ד, אף שיש בזה נטילת "גדולה" (ונוסף לעצם נטילת הגדולה – אפשר שיבוא לידי קפידה אצל אהרן, או שעכ"פ לא יתרצה ויקבלו בלב שלם) – איך שצ"ל קיום ציווי השם במילואו ובשמחה ובלב שלם.

ובשייכות לטענה הב' "שאינו סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד" – רמז לו הקב"ה, "והוא שעתידי מלך המשיח להגלות עליו", היינו שאין הם שני ענינים וגאולות נפרדות, אלא שהגאולה העתידה על ידי מלך המשיח, הריהי המשך לגאולה זו דיצי"מ שעל ידי משה, והגאולה העתידה והתגלות מלך המשיח תלויה בכחו של משה¹⁸ ופעולתו בגאולת מצרים.

ה. ע"פ הנ"ל יש לבאר גם כמה דיוקי לשונות ברש"י:

א) בענין הא' כתב, "הוא החמור שחבש אברהם", ובענין הב' כ', "הוא שעתידי מלך המשיח להגלות עליו". ולכאורה כשם שגבי אברהם נקט ע"פ לשון הכתוב ("ויחבש את חמורו"), כך הו"ל לנקוט לשון הכתוב גבי משיח, "רכב על חמור",

לגאולה, ולכן גם משה רכב עליו בדרכו למצרים ע"מ להוציא את בני" כנ"ל). ועצ"ע.

(26) וירא כב, ב.

(27) פרש"י עה"פ שם כב, ג.

(28) להעיר מהידוע שמההוא גואל ראשון הוא גואל אחרון (ראה שמו"ר פ"ב, ו. זח"א רנג, א. שעה הפסוקים פ' ויחי). וראה ביאורו – לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 98 ואילך.

בלשון הכתוב³¹ „מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח“.

ובזה מרמוז המענה למשה, שלא הי' רוצה ליטול גדולה כו', וטען „מי אנכי“ – „מה אני חשוב“²⁹: טענה זו מורה על ענוה שלו, וא"כ אדרבה, דוקא זה הוצרך להיות אצל משה כדי להיות ראוי לשליחות זו, דזה שהקב"ה בחר בו לגאול את ישראל, הוא דוקא מצד זה שהוא „מי אנכי“ „מה אני חשוב“.

ז. מיינה של תורה שבפרש"י:

ע"פ משנתל נמצא שיש חילוק בין חמור דאברהם וחמור דמשה וחמור של מלך המשיח: בחמורו של אברהם נאמר שחבש אברהם את החמור; בחמורו של משה – „ורכבם על החמור“: ואילו בחמורו של משיח אומר רש"י „עתיד מלך המשיח להגלות עליו“ (אף שבקרא נאמר „רוכב על חמור“).

ויש לומר, שחילוקי לשונות הנ"ל הם בהתאם לג' שלבים ודרגות בהמשכת קדושה בעולם, בג' התקופות דאברהם משה ומלך המשיח.

ביאור הענין:

מבואר במפרשים³² ש„חמור“ מרמז ומורה על „חומר“ הגוף וחומריות העולם בכלל [וכידוע גם פירוש הבעש"ט³³ על הפסוק³⁴ „כי תראה חמור שונאך גוי“, דקאי על חומר הגוף]. וזהו כללות הקשר בין ענין הגאולה ל„חמור“ דוקא [שכן הן משה (גואל ראשון) והן מלך

ולכן מדייק רש"י „שעתיד מלך המשיח להגלות עליו“, היינו שהחמור שייך אליו (א) בתור „מלך המשיח“ (ולא רק בתור „בן דוד“), ועוד זאת (ב) בקשר למעשה הגאולה, „להגלות עליו“ (ולא רק בשביל „לרכוב עליו“).

ו. ועוד יש לומר, שגם זה „שעתיד מלך המשיח להגלות עליו“ שייך (לא רק לטענת משה שאין סופו להכניסם לארץ ולגואלם לעתיד, אלא) גם לטענתו הראשונה (והעיקרית) שאינו רוצה ליטול גדולה כו' במקום אהרן אחיו הגדול ממנו (שבזה התחיל סירובו גם בתחלת דיבור ה' אליו²⁹, „מי אנכי כי אלך אל פרעה“).

ובהקדים דיוק לשון רש"י שהעתיק מהכתוב „עני ורוכב על חמור“, דלכאורה, אמאי העתיק רש"י גם תיבה זו, דאם היתה כוונת רש"י להעתיק חלק הכתוב המורה שקאי על מלך המשיח הו"ל להעתיק הלשון שלפנ"ו „מלכך יבוא לך צדיק ונושע גוי“. ועכצ"ל דאין כוונתו כ"א רק לסמן הכתוב שבו מפורש שרוכב על החמור, וא"כ למה דייק להביא גם התיבה „עני ורוכב על חמור“, ובפרט שהוא בסתירה לכאורה למה שאומר „מלך המשיח“.

והביאור: בפירוש הכתוב „עני ורוכב על חמור“ פרש"י „עני – ענוותן“³⁰, „ורוכב על חמור – מדת ענוה היא“. והיינו מפני ששליחות מאת ה', אף שתוכן השליחות הוא להיות גואלם של ישראל, הרי זה תלוי דוקא בענין הענוה ותכלית הביטול שלו, שעיי"ז דוקא נמשכת ושורה עליו מלכותו של הקב"ה,

(31) ישעי' נז, טו.

(32) ראה גו"א כאן (ובס' גבורות ה' פכ"ט). מנחה בלולה כאן. פנים יפות ועוד.

(33) „היום יום“ כח שבט. כתר שם טוב בהוספות (הוצאת קה"ת סט"ז. ו.ש"ג).

(34) משפטים כג, ה.

(29) יא ובפרש"י.

(30) וכו' בתרגום עה"פ.

אלא שבבירור וזיכור חומר הגוף עצמו – יש שני אופנים:

(א) בירור וזיכור הגוף הבא מצד אור הנשמה, דהיינו, שמסירותו לעניני קדושה היא בתוקף כזה, שריבוי אור הקדושה שבנשמה פועל גם על גופו להתברר ולהזדכך. שלפי אופן זה, הרי הקדושה שבאדם היא קדושת נשמתו, אלא שהגוף, להיותו מבורר ומזוכך, נעשה כלי לאור הנשמה.

(ב) זיכור הגוף מצד עצמו, והיינו שהאדם עובד עם גופו עד שהגוף מצד עצמו נהפך לחפצא של קדושה⁴⁰.

וכשם שהוא בעבודת כאו"א בפרט – כן הוא בכללות חומריות העולם, שיש שלשה אופנים בבירור וזיכור החומריות, שעי"ז מתגלה קדושתו ית' בעולם:

(א) הכנעת וביטול גסות וחומריות העולם המונעת השראת הקדושה, שבי"טול ושכירת החומריות נותן מקום שיהי גילוי קדושה בעולם.

(ב) שגשמיית העולם מתברר ומזדכך עד שנעשה כלי לגילוי אור הקדושה.

(ג) תכלית השלימות בבירור וזיכור

הנ"ל, לא בזו הדרך ישכון אור התורה כי אם עזוב תעזוב עמו לברר את הגוף ולזכור ולא לשברו בסיגופים⁴¹.

(40) ויש לבאר ג' דרגות אלו בעבודת האדם: (א) העבודה דתורה ומצוות, שבכללות היא העבודה בעניני קדושה, אלא שפועל שהגוף לא יבלבל לעבודתו בקיום התומ"צ. (ב) העבודה ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג), שהוא עוסק ופועל בעניני הגוף (מעשיך) שיהיו לשם שמים. (ג) "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו. רמב"ם שם), ש"בדרכיך" – עניני הגוף – עצמם יודע את הוי' (ולא רק שעושה אותם, "לשם שמים") – ראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 103 ואילך. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' (ע' 63 ואילך. ושי"ע ע"ד ג' הענינים דתורה מצות ותשובה.

המשיח (גואל אחרון)³⁵ יהיו רוכבים על חמור] – כי תוכנה הפנימי והעיקרי של הגאולה היא התגלות קדושתו ית', שבשביל זה צ"ל שכירת וזיכור ובירור החומר, הן חומר הגוף של איש ואשה דישראל בפרט והן חומריות העולם בכלל, ובלשון רבינו הזקן (בעל ההילולא דכ"ד טבת³⁶) בספר התניא³⁷, שתכלית בריאת העולם תהי' לימות המשיח, "שאז יזדכך גשמיית הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה'".

והנה בפעולת האדם בבירור וזיכור חומר הגוף, יש בכללות ג' אופנים:

(א) עיקר עבודתו של האדם היא לגלות את אור נשמתו שהיא בהעלם והסתר בחומר הגוף, כי "עיר פרא אדם יולד"³⁸, ובטבעו הרי הוא הולך אחרי תאוות גופו, ועבודתו היא לפעול בעצמו שלא לנטות אחרי התאוות כו' אלא לעסוק בתורה ובמצות. ולפי אופן זה הרי העבודה היא בדרך כיבוש ושלטה, שהאדם שולט על גופו ונפשו הבהמית, ומכניע את חומר גופו באופן שחומר הגוף לא יעלים ויסתיר על אור נשמתו.

(ב) למעלה מזה היא העבודה לזכך את חומר הגוף עצמו, שהגוף עצמו יהי' עובד ה', שזהו ע"י שינוי מדותיו הטבעיים, שלא ירצה תאוות העולם כו'³⁹.

(35) ראה לעיל הערה 28.

(36) ולהעיר דבשנה זו (תשמ"ט) היא כהקביעות דשנת ההסתלקות תקע"ג, "מוצש"ק דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת כחצות שעה יא" (ל' הצ"צ – נדפס במענה לשון בתחלתו. ועוד).

(37) פל"ו (מו, ב).

(38) איוב יא, יב.

(39) והחילוק הוא גם בדרך העבודה עם הגוף, שבאופן הא' יתכן שהאדם יעסוק בסיגופים ושכירת החומריות, משא"כ באופן הב', וכתורת הבעש"ט

וזהו שנאמר במשה „ורכיבם על החמור“, שהעבודה ד„חבישת“ החמור כבר נעשית על ידי אברהם אבינו, וכבר אפשר להיות ה„רכיבה“ על החמור, שאור הקדושה יומשך תוך חומריות העולם.

אלא שאז ה' עדיין באופן ד„ורכיבם על החמור“, היינו שאור הקדושה „רוכב“ ומאיר על (ידי) החומריות, אבל גילוי אור הקדושה אינו מתייחס ל„חמור“ עצמו, אלא להרוכב עליו.

משא"כ זיכך גשמיות וחומריות העולם לעתיד לבוא הוא באופן של „עתיד מלך המשיח להגלות עליו“, שגילוי אור המשיח יהי' על ידי ה„חמור“ עצמו, שהחומר יזדכך כ"כ עד שהוא עצמו יגלה את אור הקדושה בעולם.

ועפ"ז יש לבאר הטעם הפנימי לעוד חילוק בין ג' חמורים דאברהם משה ומ' שיח: באברהם לא נאמר שהוא בעצמו רכב על החמור (ומשמע שהחמור נשא רק העצים והמאכלת ואילו הוא ויצחק (ושני נערי) לא רכבו על החמור אלא הלכו ברגל); במשה נאמר שהרכיב את אשתו ובניו ולא נאמר שהוא בעצמו רכב עליו; ואילו אצל מלך המשיח מפורש „ורוכב על חמור“.

ועפ"פ משנתל" יש לומר הטעם בזה⁴⁸: בזמנו של אברהם, כש„עדיין לא נתברר ונזדכך חומריות העולם“, לא ה' עדיין קשר בין אברהם עצמו (ויצחק), עם ה„חמור“; אצל משה, כשכבר „נזדכך“ . העולם וגשמיותו וחומריותו באופן שהי' יכול להיות כלי לאור הקדושה, הרכיב את אשתו ובניו על החמור, אבל כיון שחומריות העולם מצד עצמה עדיין לא נתקדשה (ופעולת הזיכך היא רק בכך

העולם, שהגשמיות עצמה תתקדש, שזה יהי' לעתיד לבוא, כשיקויים היעוד⁴¹ „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר“, היינו שזאת תהי' תכונת ה„בשר“ לעתיד לבוא, שיזדכך עד שהי' ביכולתו של הבשר (מצד עצמו) לראות „כי פי ה' דבר“⁴².

ח. וזהו ההפרש בין שלשת התקופות דאברהם משה ומשיח:

בימי אברהם, כאשר „לא ניתנה תורה עדיין“ . עדיין לא נתברר ונזדכך חומריות העולם⁴³, פעולת אברהם היתה לבטל להכניע ולשבור חומריות העולם שלא יפריע לגילוי אור הקדושה.

וזהו דיוק לשון רש"י „הוא החמור שחבש אברהם“⁴⁴, ש„חבישת“ החמור מורה על הכנעת החומר⁴⁵;

בימי משה, לאחר גמר וזיכך ב„כור הברזל“⁴⁶ דגלות מצרים, „שזיכך את ישראל על ידי קושי השעבוד בחומר ובלבנים“ . וכאשר נזדככו ישראל נזדכך ג"כ העולם וגשמיותו וחומריותו⁴⁷ – הגיע העולם למצב שגשמיותו תהי' כלי לאור הקדושה;

(41) ישע"י מ, ה. וראה שער האמונה לאדמו"ר

האמצעי פכ"ה.

(42) ראה לקו"ש ח"ז ע' 94. וש"נ.

(43) תו"א יתרו עד, א.

(44) אבל זה ה' חידוש של אברהם – ראה צרור המור וירא שם „אמרו רז"ל מיום שנברא העולם לא ה' אדם שחבש חמור עד שבא אברהם“.

(45) ע"פ כהנ"ל יומתק זה שלא הביא רש"י „הוא החמור בן האתון שנבראת בין השמשות“ (ראה לעיל ס"ג), כי ההדגשה ברש"י היא בעבודת ופעולת האדם בה„חמור“, ולא ב„חמור בן האתון שנבראת בין השמשות“, שהיא בריאה בידי שמים (והיינו שהוא חומר זך מעיקרא, למעלה מחומריות העולם).

(46) לשון הכתוב ואתחנן ד, כ.

(47) תו"א שם, ב.

(48) ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 71 ואילך.

שנעשה כלי לאור הקדושה שמאיר מלמעלה, לכן עדיין לא הי' "קשר" בין ה"חמור" למשה עצמו;

ודוקא לעתיד לבוא, כאשר חומריות העולם עצמה תגלה אור הקדושה, "עתיד מלך המשיח להגלות עליו", הרי מלך המשיח עצמו ירכוב עליו, כי אז תגלה, ובאופן ד"כמים לים מכסים"⁴⁹, איך שא-

מיתת המציאות של כל נברא הוא "אמיתת המצאו"⁵⁰ ית', ובלשון אדמו"ר האמצעי⁵¹, שאז יתגלה ש"יש הנברא" הוא חד עם "יש האמיתי".

(משיחות ש"פ שמות תשמ"ז;

י"ט כסלו תשח"י)

(50) רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

(51) ביאורו"ז בשלח מג, ג.

(49) ישע"י יא, ט. רמב"ם סוף הל' מלכים.

